

УДК 316.347(498.7)«1918/1940»

PARTICULARITĂȚILE ISTORICE ALE FORMĂRII ETNO-DEMOGRAFICE A POPULAȚIEI SUDULUI BASARABIEI PE NAȚIONALITĂȚI ÎN ANII 1918-1940

A. Șevciuc
doctorand,

Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei

У статті аналізуються історичні особливості етно-демографічного формування на Півдні Бессарабії національностей в 1918-1940 рр. Аналіз заснований на переписі населення 1923 і 1930 р. та деяких даних, зібраних з різних історичних джерел, що охоплюють період з 1918 по 1940 рр. Відзначено, що земельна реформа в перші роки не могла не допомогти швидкому розвитку держави і регіону зокрема. З'ясовано, що 1918 і навіть 1919 рр. були позначені наслідками світової війни, які обумовили низьку народжуваність в порівнянні з довосним періодом і надлишкову смертність.

Ключові слова: Румунія, Бессарабія, населення, статистика, народження, етнічна приналежність, демографія.

Introducere

În acest articol vor fi analizate particularitățile istorice ale formării etno-demografice a populației din sudul Basarabiei pe naționalități în anii 1918-1940. Analiza se va efectua în baza recensământului populației din 1923 și 1930 și unele date care au fost culese din diferite surse istorice din anii 1918-1940 în domeniul studiat.

Razboiul cauzase mari pierderi materiale și de vieți omenești pentru statul nou format. Din acest motiv au mari schimbări în structura socială a populației. Provinciile Românești unite după 1919 se aflau în regim economic diferit ce ducea la o creștere a populației diferit. Mai mare dezechilibru a fost în agricultură a fost negativ care a suferit pierderi mari în perioada războiului ca exemplu:

- scoaterea din producție a unor întinse suprafeți cultivabile;
- reducerea brațelor de muncă;
- distrugerea multor gospodării și inventarului agricol în special în Basarabia;
- pierdere era incapacitatea de a organiza o reformă agrară rapidă.

S-a observat că reforma agrară nu a putut contribui real în primii ani la dezvoltarea rapidă a statului și regiunii în special.

Evoluția demografică a unui stat se caracterizează prin câțiva factori principali: densitatea populației (raportul dintre numărul de locuitori și suprafața teritoriului), mortalitatea, fertilitatea și natalitatea.

Este de menționat că, din punct de vedere demografic, anul 1918 și chiar anul 1919 au fost încă marcați de consecințele războiului mondial, manifestate într-o natalitate sensibil redusă comparativ cu perioada antebelică, precum și într-o mortalitate excesivă [1].

De rând cu modificările produse în timp pe calea sporului natural a populației și al mișcării migratorii, o influență considerabilă asupra structurii pe sexe a populației a avut-o șocul primului război mondial.

Practic pe toată perioada interbelică natalitatea populației Basarabiei s-a menținut la cote superioare anului 1920 și doar în 1926 se atestă o reducere substanțială a numărului născuților vii, principala cauză constituind-o «emigrările locuitorilor către cele două Americi» [2].

Tabelul 2.1.1

Populația stabilă a comunelor urbane și rurale din Basarabia de sud în anul 1923.

Unități administrative	Mediu	Numărul locuitorilor		
		Bărbați	Femei	Total
Cahul	urban	7.131	8.291	15.422
	rural	65.264	66.580	131.844
Total		72.395	74.871	147.266
Cetatea Albă	urban	16.400	17.500	33.900
	rural	167.743	173.163	340.906
Total		184.143	190.663	374.806
Ismail	urban	39.587	47.399	86.986
	rural	70.797	71.095	141.892
Total		110.384	118.494	228.878
Tighina	urban	17.600	17.800	35.400
	rural	138.182	141.196	279.378
Total		155.782	158.996	314.778
Total		522.704	543.024	1.065.728

Sursa: Dicționarul statistic al Basarabiei: Întocmit pe baza recensământului din anul 1902, corectat prin datele actuale, statistice ale primăriilor și prin tabelele birourilor de populație centralizate în 1922/1923. Ediție oficială. Tipografia societății anonime “Glasul țării”, București, 1923.

Cert este faptul că factorul de natalitate se află într-o corelație certă cu starea de cultură a populației. G. Banu afirma «natalitatea este, în general, cu atât mai crescută cu cât procentul știutorilor de carte este mai mic» și viceversa, «natalitatea scade pe măsură ce se înmulțește numărul știutorilor de carte sau se dezvoltă pe o oarecare cultură ce înseamnă mai mult decât școala primară».

În Basarabia de sud raportul dintre știința de carte și factorul natalitate în anii '30 ar arăta în felul următor:

Tabelul 2.1.2

Raportul dintre știința de carte și natalitate în Basarabia de sud, anii '30

Județul	Știința de carte la 100 loc. (%)	Natalitatea la 1000 loc.(%)
Cahul	32,4	50,3
Cetatea Albă	53,7	35,3
Ismail	40,4	39,5
Tighina	32,0	45,9
Total	39,6	42,8

Sursa: Enciu Nicoale, *Tradiționalism și modernitate în Basarabia anilor 1918-1940. Vol I. Populația Basarabiei interbelice. Aspecte demografice*, Ed. Lexon-Prim Chișinău, 2013, pag. 226.

Astfel, în județele Cahul și Tighina, unde știința de carte a populației rurale constituia 32,0% și 32,4 % din total, natalitatea ajungea la cote impresionante 45,9 și 50,3 la mia de locuitori. În același timp în județele Cetatea Albă și Ismail știința de carte era de 53,7% din total, iar natalitatea fiind de numai 35,3 la mia de locuitori. O situație mai stabilă se atesta în județul Ismail [3].

Datele următorului tabel oferă posibilitatea urmării evoluției numărului născuților vii pe județe în Basarabia de sud, anii '30 [4].

Tabelul 2.1.3

Numărul născuților vii în județe în Basarabia de sud, anii '30 (cifre absolute și proporții la 1.000 loc.):

Județe	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1939
Cahul	9.275	10.256	9.562	10.085	9.551	8.244	9.759	8.045
	47,2	51,0	46,6	47,9	44,9	38,2	44,6	35,9
Cetatea Albă	11.275	12.576	11.630	12.085	11.129	9.620	11.277	10.729
	32,9	36,2	33,0	33,7	30,7	26,3	30,5	28,4
Ismail	7.761	8.148	7.694	7.662	7.057	6.771	7.271	6.635
	34,3	35,5	33,1	32,3	29,5	28,0	29,7	26,6
Tighina	12.627	14.081	13.197	13.947	12.843	11.091	13.241	12.249
	40,7	44,7	41,2	42,6	38,8	33,2	39,4	35,4
Total	40.938	45.061	42.083	43.779	40.580	35.726	41.548	37.658
	38,8	41,9	38,48	39,1	36,0	31,4	36,1	31,6

Sursa: Enciu Nicoale, *Tradiționalism și modernitate în Basarabia anilor 1918-1940. Vol I. Populația Basarabiei interbelice. Aspecte demografice*, Ed. Lexon-Prim Chișinău, 2013, p. 229

Conform recensământului populației din 1930, efectuat de autoritățile române după criterii științifice și prelucrat cu metode moderne (s-a avut în vedere naționalitate exprimată expres de cel recenzat, limba maternă și religia căreia îi aparținea), în teritoriul de sud al Basarabiei din numărul total de 1.069.970 de locuitori, 399.356 – români, 185.638 – ruși, 162.766 – bulgari, 98.111 – găgăuzi, 90.416 – ucraineni, 75.749 – germani, 38.975 – evrei, 4.815 – țigani, 1.780 – albanezi, 1.390 – greci, 1.105 – poloni, 574 – armeni, 438 – turci, 328 – unguri, 351 – cehi și slovaci, 179 – sârbi, croați și sloveni, alte etnii constituiau 7.277 și nedeclarați – 722.

Tabelul 2.1.4

Aspectul etnic al populației Basarabiei de sud în 1930

Nr. d/o	Etnie	Județul Cahul (locuitori)	Județul Cetatea Albă (locuitori)	Județul Ismail (locuitori)	Județul Tighina (locuitori)	Total
1.	Români	100.714	62.949	72.020	163.673	399.356
2.	Unguri	21	114	121	72	328
3.	Germani	8.644	55.598	983	10.524	75.749
4.	Ruși	14.740	58.922	66.987	44.989	185.638
5.	Ruteni (ucraineni)	619	70.095	10.655	9.047	90.416
6.	Sârbi, croați, sloveni	9	41	65	64	179
7.	Bulgari	28.565	71.227	43.375	19.599	162.766
8.	Cehi, slovaci	247	42	38	24	351
9.	Poloni	100	252	270	483	1.105
10.	Evrei	4.434	11.390	6.306	16.845	38.975
11.	Greci	503	190	601	96	1.390
12.	Albanezi	-	2	1.776	2	1.780
13.	Armeni	36	407	73	58	574

14.	Turci	37	7	387	7	438
15.	Găgăuzi	35.299	7.876	15.591	39.345	98.111
16.	Țigani	1.466	1.603	460	1.286	4.815
17.	Alte neamuri	1.146	339	5.472	320	7.277
18.	Nedeclarați	113	122	329	158	722
	Total	196.693	341.176	225.509	306.592	1.069.970

Sursa: Anuarul statistic al României, 1937 și 1938, Imprimeria Națională, București 1939, p. 60-61.

Analiza nivelului natalității și căsătoriilor a constituit mereu un interes sporit pentru istoriografii din diferite timpuri. Ele împreună constituind o parte a demografiei sudului Basarabiei de astăzi.

Schimbarea structurii etnice a populației Basarabiei în perioada 1918-1940 se poate explica prin mai multe cauze, între care cea mai importantă a constituit-o migrația – de fapt, atât emigrările cât mai ales, imigrările în sudul Basarabiei, precum și asimilările, deci deznaționalizarea elementului autohton românesc.

Bogățiile Basarabiei au exercitat o atracție deosebită și asupra altor etnii, în special ruteni și evrei.

Referitor la procesul de asimilare a populației, acesta a fost biunivoc, el făcându-se atât prin asimilarea de către români a rutenilor, cât mai ales în sens invers, adică a românilor de către ruteni (ucraineni) [5].

Într-un așa mod se poate de evidențiat faptul că numărul fiecărei etnii în parte a scăzut de la începutul imigrării și colonizării în prezent, dar faptul că numărul este încă destul de mare confirmă că în sudul Basarabiei au loc căsătorii și natalitatea este la un nivel stabil. Este de evidențiat faptul că sunt foarte rare căsătoriile dintre diferite etnii, fiecare etnie preferând să fie legată de relații de rudenie cu persoane de aceeași religie, credință, etnie.

Un rol important în viața poporului din sudul Basarabiei îl aveau obiceiurile care erau respectate cu strictețe, dar, care cu timpul s-au amestecat cu cel ale altor etnii. În continuare vom oferi câteva exemple și de asemenea vom descrie unele obiceiuri legate de căsătorie și naștere în sudul Basarabiei interbelice.

De obicei căsătoriile mixte erau o raritate între creștini și musulmani, inclusiv în comunitățile ce trăiau împreună de secole. Acest lucru nu împiedica participarea sătenilor creștini la ceremoniile religioase ale altor etnii, folosirea cântecelor religioase musulmane la nunțile basarabene și a unor practici comune ca răscumpărarea miresei, binecuvântarea părinților și masa mare.

Nașterea și botezul erau dominate de dorința de a proteja mama și noul născut, motiv pentru care oamenii veniți în vizită erau selectați cu atenție. Copii erau spălați cu apă sfințită în care se puneau bani, flori și plante de leac pentru a-i apăra de deochi și a le menii fericire și bogăție.

În biserica creștină botezul avea o triplă semnificație și anume purificarea de păcatul originar, aderarea la o comunitate religioasă specifică (credincioșii) și primirea identității unui sfânt patron. Aceste elemente au dus la formarea unor rituri ce definesc spațiul spiritual în care se mișcă credinciosul.

Pentru basarabeni, cei care intrau în casa unui nou născut trebuiau să fie curați spiritual și fizic, iar în cazul copiilor sensibili sau bolnăvicioși botezul putea avea loc mai devreme pentru a spăla răul ce îl amenința. Ceremonia scoaterii din mir presupunea îmbăierea într-o apă în care femeile puneau flori, plante de leac, bijuterii, bani și urau bogăție și o viață fericită.

La germani copilul era considerat un dar al Domnului. Nașterea era urmată de o serie de acte rituale, printre care presărarea de sare pe spate de către moașă, pentru a curăța sângele pruncului și spălarea într-o scaldătoare unde tatăl pusese o monedă de aur.

Botezul se desfășura după reguli precise și era urmat de o petrecere la care se invitau

rudele și prietenii. A doua zi copilul era îmbăiat în cristelniță și unele mame obișnuiau să pună în leagăn un pumn de pământ de la mormântul unui sfânt pentru a atrage binecuvântarea acestuia.

Rușii –priveau nașterea băieților drept un prilej de mare bucurie deoarece după căsătorie fiul rămânea în familie și contribuia la supraviețuirea clanului și gospodăriei.

De obicei femeile nășteau la baia rusească, ajutate de moașa ce îmbăia noul născut și rostea urări de sănătate. Familiile respectau un ritual specific, numit casa moașei, în care bărbatul era obligat să mănânce o hrișcă sărată și piperată de moașă, ca un fel de împărtășire sau compensație a durerilor prin care trecuse mama [6].

Noul născut era botezat la 40 de zile prin scufundarea în cristelniță de trei ori, în prezența nașilor aleși printre rude, primind un nume din calendarul ortodox și o educație în care credința față de Dumnezeu era primordială.

La ucraineni exista interdicția femeii gravide de a se uita la șerpi, pentru ca noul născut să nu aibă ochii mici sau adăugarea de diferite obiecte în baie pentru putere, frumusețe și noroc. În Delta Dunării nașterea avea loc în casa mare unde femeia era întinsă pe podea, în timp ce nelipsita moașă rostea rugăciuni și tatăl bătea mătânii.

Primele zile de viață ale sugarului erau petrecute sub supravegherea moașei, vârstnicilor și oamenilor împuterniciți, astfel încât ceilalți să nu deoache din invidie copilul. După trei zile lehuza era spălată și frecionată de moașă și trebuia să toarne apă pe mâinile acesteia, oferindu-i un ștergar, bani și rochie.

La două – trei săptămâni copilul era trecut prin ceremonia botezului. Inițial era așezat pe o pernă sub care se puneau bani, ridicat de trei ori spre icoană și apoi dus la biserică împreună cu nașii.

După botez nașa încredința copilul mamei, spunând de trei ori fraza rituală «Eu am luat de la dumneata copilul nebotezat și neânchinat, v-am adus un copil botezat și închinat», iar aceasta îl primea răspunzând «Iartă-l, Doamne».

Obiceiul se încheia cu aducerea laptelui lehuzei și pregătirii cadourilor destinate celor prezenți sub forma colacilor și buchetelor de flori. Florile erau înmuiate în apă de către bunică, ce însoțea stropirea nașilor cu fraza «Duminică de duminică să fiți într-o singură treabă», atestând importanța lor în educarea finilor [7].

Nașterea unui fiu în comunitățile nebasarabene era garanția menținerii neamului și a averii agonisite. Lehuza era vizitată de rude și femei cu tigăni (gogoși) și pitii (plăcinte), iar prima persoană ce aducea vestea era cinstită de către rudele tatălui sau mamei. Copilul era numit de naș cu ocazia botezului, conform tipicul ortodox, prilej cu care avea loc și o petrecere cu melodii aromane.

În cazul musulmanilor existau o serie de acte premergătoare ce ofereau cuplului șansa de a avea copii. Un copil ridica voalul de pe fața miresei cu un făcăleț, în prima ei zi în casa mirelui, iar mirele și mireasa se rugau în camera nunții să le dea Allah copii. Femeile presupus sterile cereau sfatul hogii și primeau uneori o amuletă purtată în timpul rugăciunilor la mormintele și cavourile sfinților musulmani.

În timpul nașterii soțul părăsea odaia, permițând ulterior moașei să rostească fraza «dacă vrei să-ți spun, trebuie să-mi dai cutare lucru», obicei recompensat cu păsări de curte, haine sau bani. Cordonul ombilical se tăia aproape de abdomen, zona respectivă fiind acoperită cu leacuri din ierburi. Buricul era legat cu o fâșie de pânză în paralel cu rostirea de rugăciuni, iar placenta și cordonul se îngropau lângă pragul casei pentru a aduce noroc.

După naștere pielea era presărată cu sare, asemănător germanilor și spălată cu un amestec de gălbenuș de ouă, apă și zahăr ce simbolizau puterea, curățenia și dulceața. În cea de-a 40 zi femeia și copilul erau spălați conform rânduielilor rituale cu apă sfințită în care se puneau cojile a patruzeci de ouă.

Credințele magice persistau nestingherite în comunitățile musulmane basarabene și se împleteau cu riturile religioase. Femeia și copilul erau însoțiți mereu pentru a fi feriți de zâne, duhurile rele, diavol și ființe mitologice ca Vrăjitoarea Roșie sau Piticul cel rău.

Nunta reprezenta un alt ritual de trecere, o modalitate de a alunga moartea și celebra viață,

a cărei puritate, marcată de virginitatea mirilor, îi oferea șansa de a atrage privirile Domnului. Ea impunea o conduită morală vizibilă în cazul femeilor, a căror virginitate era obiectul dovezii publice și rezistenței în fața ispitelor.

Conform cutumelor religiei ortodoxe căsătoria era dedicată nașterii și creșterii pruncilor, purtători ai tradițiilor și obiceiurilor comunității în care trăiesc, modalitate specifică de transmitere a valorilor lumii rurale. Atunci când mireasa basarabeancă sosea la casa mirelui, asupra ei se aruncau boabe de grâu și orez, simbolizând belșugul, iar în casă se vărsa apă la cele patru colțuri pentru a păzi locuința de probleme sau duhuri rele.

În deceniile trei – patru, căutarea unei soții potrivite intra în sarcina părinților și pețitoarelor nebasarabene și logodna se împărțea în două etape Logodna mică și Logodna mare. La prima rudele apropiate ale băiatului mergeau cu cadouri la fată și fixau data logodnei mari, moment în care toate rudele apropiate aduc cadouri, inclusiv tânărul ce cumpăra o bijuterie din aur.

Timp de o săptămână se făcea nunta la casa fetei și băiatului, fiecare zi având o activitate precisă. Miercuri femeile și fetele pregăteau mâncarea, bărbații se cinstesc și tinerii dansau sau cântau după melodii tradiționale. Joi se frământa aluatul pentru pâine și se prepara zeama de năut necesară colacilor și «pânea di sămită», iar vineri se cocea pâinea și felurile de mâncare specifice ca iahnia, tocana de carne de oaie și ceapă, minteală, orez cu măruntaie de oaie și friptura.

Sâmbăta avea loc nunta la fată cu participarea rudelor ei și tinerilor din partea mirelui, mireasa fiind scoasă la șopat (cișmea) de unde aducea apă.

La mire se făcea «flambura» (flamura) dintr-o cracă dreaptă, cu trei brațe, înaltă de 1,5 m, de obicei din lemn de corn ornamentat cu lână, o batistă de culoare roșie și trei mere pe fiecare braț. Duminică rudele îmbrăcau mireasa, iar mirele trecea prin același ritual al bărbieritului prezent la armeni.

Băiatul își alegea doi fărtați ce aveau menirea de a-i seconda pe nași și de a crea atmosfera de petrecere necesară nunții. Alaiul nunții mergea întâi la nași, cu orchestra în frunte, apoi la casa miresei unde bunicul și părinții ei o predau nașului și socrului mare. Cununia religioasă avea loc la biserică, urmată de petrecerea de nuntă și scoaterea mireasei la horă, ținută de mână de naș ce conducea dansul cu flamura în mână [8].

La musulmani hotărârile privind căsătoria erau luate de părinți, cu excepția cazurilor de răpire în care era obligatoriu acceptul fetei. Obiceiurile din timpul nunții urmau același tipic precis, parte obligație religioasă, parte tradiție populară, ce ofereau comunităților simțul propriei identități.

Zestrea era dinainte aranjată și expusă în casa fetei, grupând circa 17-21 de boccele cuprinzând așternuturi, batiste, ștergere, voaluri lucrate de mână, un ibric mare și un exemplar din Coran.

Începutul îl făcea un băiat călare ce străbătea localitatea strigând în gura mare invitația la nuntă sau două cumnate ce umblau din gospodărie în gospodărie împărțind pesmet. În prima zi a nunții cavalerul de onoare era trimis cu un berbec și cele necesare la casa fetei unde se organiza mai întâi nunta.

Cununia religioasă avea loc în timpul nunții, de obicei marți sau joi, implicând participarea din partea mirelui a unui vechil și doi martori ce oficiau cununia religioasă împreună cu hoguea. În localitatea de baștină ei derulau un ritual în cadrul căruia întrebau mirele de trei ori «Să-ți fie vechil din porunca lui Allah și cu voia Profetului?», iar acesta răspundea «Să-mi fie».

A doua zi era dedicată distracției și mesei și a treia ceremoniilor cum ar fi bărbieritul mirelui, împodobirea și luarea miresei, prin care întreaga comunitate era implicată în nunta și viitorul cuplului.

Un aspect important al lumii musulmane îl reprezintă și țișanii de această religie. Opinia părinților și tradiția era lege, fapt ce împingea în jos vârsta minimă de căsătorie, undeva la 13 ani pentru fete și 15-18 pentru băieți.

Părinții băiatului cumpărau fata de la cuscri, se ocupau de nuntă și meniul tradițional, tradiția dictând socrului mare să pregătească daruri scumpe și anume «pentru naș, costum de

haine, cămașă, pantofi, covoare, două găște și un tort mare, iar pentru nașă rochie, pantofi și lenjerie de corp toate noi și scumpe» [9].

La sfârșitul ceremoniei se verifica virginitatea fetei, urmată de vizita părinților băiatului și a nașilor la soacra mică unde erau tratați cu sarmale din carne de vită și friptură de batal sau mâncare de varză cu carne.

Superstiția interzicea organizarea nunții sâmbătă la armeni din primul deceniu interbelic. În momentul întoarcerii de la biserică, se spărgea în fața lor un vas, spunându-li-se «spargă-se vasul, norocul vostru!», iar mireasa trebuia să păsească cu piciorul stâng pragul casei socrului.

În casă intra mai întâi mirele, îmbrăcat în haine obișnuite, supus bărbieritului, ocazie cu care cei prezenți începeau să cânte și să servească tradiționala băutură din caise și prăjituri.

Mireasa era condusă spre jilțul ei, urmată de un tânăr ce dansa, agitând un băț ca simbol al «durerilor căsniciei», practică însoțită de cheta banilor pentru bărbier și binecuvântarea veșmintelor de ceremonie de către preot. În cadrul ceremoniei religioase mireasa era condusă la altar de către două domnișoare de onoare, timp în care se prindea de pieptul mirelui o cruciuliță de argint și se puneau în spatele perechii bățul «amărăciunilor căsătoriei» [10].

De obicei, nunțile rușilor basarabeni aveau loc după strângerea recoltei. Un rol esențial îl juca peșitoarea, femeie cu experiența necesară convingerii părinților și fetei, de unde expresia «o peșitoare vicleană e ca un balaur cu șapte capete».

Dacă părinții fetei erau convingși, socrii mari și mirele vizitau fata pentru a se convinge că este vrednică. Părinții discutau o serie de amănunte cum ar fi valoarea zestrei, locuința, darurile mirilor, data nunții și contribuția fiecărei familii pentru organizarea masei, etapă denumită «bătutul palmei».

În săptămâna mare mireasa era supusă băii rituale, menită a înlătura toate relele și păcatele și feției, obicei în care părul ei era împletit cu panglici colorate în două cozi și ridicat în față, peste care se așeza o diademă, moment simbolizând trecerea în rândul femeilor.

Mirii erau ajutați de maestrul de ceremonii, vorniceii și drușcele ce invitau nuntașii, postelnicii, însărcinați cu servitul la masă și camera nupțială a mirilor și însoțitorii alaiului nunții, format din căruțe sau sănii trase de cai. Alaiul avea în față două lumânări ce cântăreau fiecare 16 kg, iar odată reântorși la casa mirelui erau întâmpinați cu icoana sfântului casei, pâine și sare.

Nunta propriu-zisă începea la ruși duminică cu oficierea serviciului religios și dura 2-3 zile, marcată «oarecum de un aer de sobrietate, neacceptându-se prezența muzicii la eveniment, în schimb se interpretau anumite cantece din folclorul rusesc» [11].

Căsătoria era pregătită meticulos, înlesnind tinerilor posibilitatea de a se cunoaște la sărbătorile religioase și duminică seara cu prilejul adunării unor grupuri de fete și băieți lângă o casă stabilită dinainte.

Logodna avea loc la casa părinților fetei, fără ca aceasta să fie prezentă până în momentul deciziei. Odată tinerii logodiți oficial, aveau obligația de a organiza două petreceri denumite acolișnaia (mire) și devișnic (mireasă) prin care își luau rămas bun de la vechea lor viață.

În dimineața nunții mirele cumpăra mireasa de la sora sau fratele ei și mergeau la casa acestuia unde se servea masa și se cântau melodii bisericesti. A doua zi mireasa oferea soacrei cămașa de noapte, simbolul virginității, iar aceasta apare cu ea în fața mesenilor.

Ucrainenii facilitau cunoașterea tinerilor prin intermediul bisericii, șezătorilor (Sf. Gheorghe) și horei (Caraorman). Dacă băiatul era sărac, părinții fetei încercau să evite căsătoria, mergând până la trimiterea fetei la mănăstire. Logodna începea cu întâlnirea părinților, înțelegere la care participau rudele masculine și trimiterea peșitorilor, doi bărbați legați cu ștergare și mirele în satul Caraorman.

Joi începeau pregătirile de nuntă prin coacerea «corovaiului», o pâine din cocă de cozonac ce simboliza fericirea și bunăstarea cuplului, împodobită cu porumbei și alune din cocă, vișine uscate, lumânări, panglici din hârtie roșie, monede și așa numiții «șășcă», colaci decorați cu ornamente asemănătoare conurilor de brad.

Oaspeții erau invitați de peșitori, în timp ce la Caraorman sarcina cădea în seama principalului cavaler de onoare, numit starșii boia. Vineri veneau 12-14 perechi de domnișoare

(drujkî) și cavaleri (boiară) de onoare, iar sâmbătă se adunau să-și ia rămas bun de la miri, după care mirele cu familia, nașii și cavalerii *cumpărau* mireasa, fiind întâmpinați cu pâine și sare.

Mirele încălța mireasa cu pantofi noi, lângă care punea bani, iar nașa îi așeza pe cap voalul și coronița. Înainte de a merge la biserică, părinții miresei le dădeau încuviințarea tinerilor după un ritual ce se repeta de trei ori. Așezați în genunchi în fața părinților, îi rugau «Blagosloviți-ne» și «Iertați-ne», iar aceștia răspundeau «Dumnezeu vă blagoslovește».

După ce sărutau mâinile părinților, porneau spre biserică, mireasa ținând o icoană și mirele o pâine, având în fruntea alaiului un brăduț ce era prezent peste tot unde se aflau nuntașii.

Odată cu binecuvântarea socrilor mari, alaiul pornea spre biserică, fără părinți, unde avea loc cununia religioasă. Seara târziu se scotea coronița de pe capul miresei și erau conduși într-o cameră separată, iar a doua zi dimineață se repeta ceremonialul dovedirii virginității [7].

Nașa dădea miresei cămașă nouă, în timp ce fata «necinstită» era pur și simplu trimisă la casa părintească. Musafirii, împreună cu nașa și cămașa miresei porneau cu alaiul la părinții fetei. Odată ajunsă la casa socrului mare nașa împărțea mesenilor câte o ață roșie, mulțumindu-le prin aceasta pentru cinstea fetei și spunea «pentru fina mea, că a fost cinstită, a fost fată».

Anii interbelici au meritul de a fi adus în atenția țării valorile religioase și spirituale create de o conviețuire interetnică îndelungată. Rădăcinile adânci ale acestor valori au definit provincial și vor asigura supraviețuirea comunităților în fața schimbărilor politice, demografice și teritoriale provocate de războaiele mondiale.

La recensământul din 29 decembrie 1930 în Basarabia de sud au fost înregistrați 1.069.970 locuitori, din care 533.237 sau 49,84% bărbați și 536.733 sau 50,16% femei, populația feminină având deci o neînsemnată precumpănire numerică de 3.496 sau 0,32% persoane. Populația feminină era numeric superioară celei masculine în județele Cetatea Albă și Tighina, era inferioară populației masculine în județele Cahul și Ismail.

Tabelul 2.1.5.

Populația pe gen în județele din sudul Basarabiei, conform recensământului din 29.12.1930.

Unități administrative	Mediu	Numărul locuitorilor		
		Bărbați	Femei	Total
Cahul	urban	8.871	9.038	17.909
	rural	89.823	88.961	178.784
Total		98.694	97.999	196.693
Cetatea Albă	urban	19.514	18.117	37.631
	rural	149.784	153.761	303.545
Total		169.298	171.878	341.176
Ismail	urban	38.543	37.317	75.860
	rural	74.581	75.068	149.649
Total		113.124	112.385	225.509
Tighina	urban	21.350	22.365	43.715
	rural	130.771	132.106	262.877
Total		152.121	154.471	306.592
Total		533.237	536.733	1.069.970

Sursa: Anuarul statistic al României, 1937 și 1938, Imprimeria Națională, București 1939, p.47

Din totalul de 1.069.970 de locuitori, în mediul rural 894.855, populația feminină constituia 449.896 sau 50,28%, cea masculină fiind în număr de 444.959 locuitori sau 49,72% din totalul populației rurale. În mediul urban raportul dintre populația masculină și cea feminină era: 86.837 femei sau 49,59% și 88.278 bărbați sau 50,41% din totalul celor 175.115 locuitori ai mediului urban.

Un capitol deosebit de important al statisticii demografice în sudul Basarabiei îl reprezintă modalitatea împărțirii populației după grupele de vârstă, analiza căreia oferă posibilitatea nu doar constatării prezentului acestei populații, ci «luminează, în același timp, trecutul și viitorul». Se

consideră, că situația unei populații este cu atât mai favorabilă din punct de vedere biologic și economic, cu cât grupa de vârstă cuprinsă între 0 și 15 ani ocupă un procent mai mare din populația totală, iar grupele de vârstă de peste 50 de ani, un procent mai mic. În această situație se află popoarele numite «tinere», sau progresive, care atestă un spor numeric constant. Reprezentarea grafică a stratificației acestor populații pe grupe de vârstă oferă imaginea unei piramide, cu baza largă reprezentând vârsta copilăriei, iar vârful acesteia, grupul populației de vârstă a treia [12].

Se constată, așadar, că sudului Basarabiei în anii 1918-1940 îi era caracteristic tipul progresiv al piramidei vârstelor, având o bază largă corespunzătoare subpopulațiilor «tinere» și «adulte», iar vârful piramidei mult ascuțit, corespunzând grupelor de vârste «bătrâne» de la 60 ani și până la limita extremă a duratei vieții.

Atrage atenția, în primul rând, disproporția vârstelor de 10-14 ani, atât a populației masculine, cât și a celei feminine, explicația constând în reducerea natalității în perioada 1916-1919. În schimb, «deficitul de nașteri» din perioada primului război mondial a fost compensat în deplină măsură în primii ani postbelici, fenomen ce poate fi lesne remarcat la vârstele de 5-9 ani. În rândul a doilea, se remarcă o anumită disproporție între vârstele de 25-49 de ani ale populației masculine comparativ cu cele ale populației feminine, ceea ce constituie de asemenea o consecință a primului război mondial [12].

Considerată la modul general, grupele de vârstă cuprinse între 0-7 ani constituiau 21,21 % în structura populației sudului Basarabiei, cele de la 7 ani în sus – 78,79 %, iar populația între 0-12 ani constituia 35,74 % din total [13].

Tabelul 2.1.6.

Populația de 0-7 ani și 0-12 ani, 1930.

Județe	0-7 ani	7 ani în sus	Dintre care:
			0-12 ani
Cahul	46.894	149.799	76.334
Cetatea Albă	67.539	273.637	116.825
Ismail	43.685	181.824	75.669
Tighina	68.782	237.810	113.542
Total	226.900	843.070	382.370
%	21,21	78,79	35,74%

Sursa: *Anuarul statistic al României, 1937 și 1938*, Imprimeria Națională, București, 1939, p. 51, 79.

Referitor la statutul matrimonial al populației sudului Basarabiei putem judeca doar după rezultatele recesămintelor din 1930, care a fixat patru situații ale populației: necăsătoriți, căsătoriți, văduvi și divorțați, iar statistica ulterioară din 1935, 1936, 1937, 1938 a fixat doar numărul de căsătorii și divorțuri. Astfel, recensământul din 29 decembrie 1930 a constatat că majoritate populației din sudul Basarabiei era necăsătorită – 56,25 %, căsătoriți – 38,71%, văduvi – 4,74%, divorțați – 0,18% și cu starea civilă nedeclarată – 0,12% din totalul populației din acest teritoriu. În fine, din totalul populației masculine, cu starea civilă nedeclarată erau 0,07%, necăsătoriți – 29,14%, căsătoriți – 19,31%, văduvi – 1,24% și divorțați – 0,08%, iar din totalul populației din sudul Basarabiei, cea feminină cu starea civilă nedeclarată constituia – 0,06%, necăsătorită – 27,11%, căsătorită – 19,39%, văduve – 3,49% și divorțate – 0,11% [13].

Este de remarcă că conform unor date statistice de la mijlocul anilor '30, se observă o creștere ușoară a populației din Basarabia de sud. Astfel:

Tabelul 2.1.7

Numărul total de populație pe anii, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939 în județele din Basarabia de sud.

Județe	1935	1936	1937	1938	1939
Cahul	212.642	216.087	218.927	222.767	227.922
Cetatea Albă	362.200	365.703	369.198	374.300	381.181
Ismail	239.557	241.983	244.449	247.503	252.156
Tighina	331.230	333.612	336.371	341.954	347.713
Total	1.145.629	1.157.385	1.168.945	1.186.524	

Sursa: Anuarul statistic al României, 1937 și 1938, Imprimeria Națională, București 1939, p. 86-90, 92-96, 112-116, 144-148

Statutul matrimonial al populației din sudul Basarabiei în mijlocul anilor '30 arată în felul următor:

Tabelul 2.1.8.

Starea civilă a populației pe județe și medii în Basarabia de sud, anii 1935-1938

Județe	Total	Total		Anii	Căsătorii		Divorțuri	
		rural	urban		Medii		Medii	
					rural	urban	rural	Urban
Cahul	212.642	195.266	17.376	1935	1.296	129	13	3
	216.087	198.587	17.500	1936	1.498	128	15	12
	218.927	201.323	17.604	1937	1.724	133	23	8
	222.767	205.162	17.605	1938	1.441	110	48	12
Cetatea Albă	362.200	342.576	19.624	1935	2.168	122	31	-
	365.703	346.155	19.548	1936	2.965	147	38	-
	369.198	349.781	19.417	1937	3.638	152	33	11
	374.300	355.040	19.260	1938	3.267	153	72	14
Ismail	239.557	161.435	78.122	1935	1.117	617	3	22
	241.983	163.593	78.390	1936	1.436	633	12	22
	244.449	165.793	78.656	1937	1.718	670	10	28
	247.503	168.475	79.028	1938	1.333	581	24	27
Tighina	331.230	286.060	45.170	1935	1.985	371	29	24
	333.612	288.426	45.186	1936	2.186	337	41	38
	336.371	291.248	45.123	1937	2.985	417	30	23
	341.954	296.686	45.268	1938	2.429	328	38	30

Sursa: Anuarul statistic al României, 1937 și 1938, Imprimeria Națională, București 1939, p. 86-90, 92-96, 112-116, 144-148.

Analizând datele statistice, se observă și o ușoară creștere a numărului de căsătorii în toate județele din sudul Basarabiei, atât în mediul rural cât și în cel urban dar crește în același timp și numărul de divorțuri, acesta fiind semnificativ mai mare în mediul rural decât în cel urban, doar în județul Ismail situația fiind inversă, numărul de divorțuri din mediul urban este mai mare decât cel din mediul rural.

Drept o concluzie finală a articolului dat se poate de menționat faptul că datele demografice ale celor două recensăminte sunt unicele surse cele mai precise dintre toate cele existente în privința populației, căsătoriilor, decesurilor sau nașterilor din perioada menționată. În baza acestor date au fost efectuate calculările și au fost date cifrele care au fost enumerate în articol conform cărora se poate observa o scădere a numărului nașterilor și căsătoriilor după Primul Război Mondial și creșterea constatată în decursul anilor 1918-1940 a numărului nașterilor și căsătoriilor în dependență de localitate și mediul în care se dezvoltă o etnie sau alta. În linii generale, o perioadă de stopare a nașterilor și căsătoriilor a fost perioada secetei care a răpus un număr mare a populației sudului Basarabiei, ca după o perioadă de timp nivelul

căsătorii și nașterilor să revină la faza sa normală. Însă, cu toate acestea, nu se poate de spus cu precizia numărul concret al nașterilor și căsătoriilor pe fiecare an sau deceniu de ani deoarece au fost produse în acea perioadă doar două recensăminte, care și ele au fost făcute spontan și unele date uneori nu coincid realității. Scăderea sau creșterea numărului de nașteri și căsătorii a depins nu numai de factorul natural și politic, ci în mare măsură de emigrarea și migrarea în decursul anilor 1918-1940 în sudul Basarabiei a unui număr impunător de persoane. Deci, în cazul sudului Basarabiei, în perioada anilor 1918-1940 un factor decisiv în ponderea demografică a nașterilor și căsătoriilor au jucat-o emigrările și imigrările din și spre alte țări, fapt puțin menționat în documente, dar destul de evident și demonstrat în sursele istorice.

Pentru a trasa mai aprofundat totalul căsătoriilor și nașterilor către anul 1930 este nevoie de apelat la Anuarul statistic al României din anul 1933. Astfel, în Tabelul 2.6. vor fi evidențiate nașterile și căsătoriile din anul 1930 în linii generale.

Tabelul 2.1.9.

Nașterile și căsătoriile în Basarabia de sud pe județe în 1930, mediul rural și urban întrunite

JUDEȚE	Născuți-vii	Căsătorii	Proporții la 1000 locuitori	
			Născuți-vii	Căsătorii
Cahul	9.450	1.836	48,8	19,0
Cetatea-Albă	11.561	3.318	34,2	19,7
Ismail	7.646	2.116	34,4	19,0
Tighina	13.592	2.928	44,8	19,3
Total	42.249	10.198	40,5	19,25

Sursa: Anuarul statistic al României din anul 1933, Partea a IV-a – Mișcarea Populației, Punctul 6, p. 40-45.

Din cele expuse în tabelul 2.6 este evident că numărul nașterilor este mai mare decât numărul căsătoriilor în perioada menționată, dar acest număr deviază de la mediul urban la cel rural. În Tabelele 2.7 este relatată situația privitor la căsătorii și nașteri separat în mediul rural și cel urban pentru anul 1930.

Tabelul 2.1.10

Nașterile și căsătoriile după medii în județele din Basarabia de sud, 1930

Județe	Născuți vii		Căsătorii		Proporții la 1000 locuitori			
	rural	Urban	rural	urban	Născuți-vii		Căsătorii	
Cahul	8.844	606	1.725	111	50,0	36,9	19,5	6,7
Cetatea Albă	10.816	745	3.021	297	34,4	32,4	19,2	12,9
Ismail	5.762	1.884	1.526	590	39,1	25,1	20,7	7,9
Tighina	12.321	1.271	2.556	372	47,4	29,0	19,7	8,5
Total	37.743	4.506	8.828	1.370	42,73	30,85	19,78	9,0

Sursa: Anuarul statistic al României din anul 1933, Partea a IV-a – Mișcarea Populației, Punctul 6, p. 40-45.

Din conținutul tabelului de mai sus – 2.7, se observă o diferență a numărului de nașteri și căsătorii între mediul rural și urban. În mediul rural numărul nașterilor și căsătoriilor este considerabil mai mare decât numărul nașterilor și căsătoriilor în mediul urban. Din care se poate face concluzia că în mediul rural căsătoriile erau mai frecvente și, conform căsătoriilor – numărul nașterilor de asemenea era mai mare.

În știința demografică, populația este apreciată drept un sistem demografic relativ autonom. Ca populație de tip închis, intrările sunt reprezentate de nașteri, iar ieșirile sunt date de decese. Astfel, stările populației sunt determinate de fluxul nașteri-decese.

Mortalitatea în sudul Basarabiei între anii 1918-1940

La fel ca în cazul natalității, mortalitatea populației Basarabiei în anii primului război

mondial s-a manifestat în rate diferite de cele obișnuite. O grupare a mortalității generale pe provincii istorice și pe medii de locuire arată a preponderență covârșitoare a mortalității în mediul rural față de mortalitatea în mediul urban.

Perioada imediat următoare actului Unirii din 1918 a fost marcată de o diminuare relativă a mortalității în mediul rural și urban din Basarabia de Sud.

Conform datelor din anuarul statistic al României 39.40 13.40 din anul 1930 în Basarabia de sud numărul morților era de 19.883 persoane. În Tabelul 2.1. sunt prezentate datele cu privire la numărul morților pe județele din Basarabia de sud:

Tabelul 2.2.1.

Numărul persoanelor decedate în Basarabia de sud în 1930, mediul rural și urban întrunite

Basarabia	Morți	Născuți - morți	Morți sub 1 an	Proporții la 1000 locuitori:
				Decese
Cahul	4.371	34	1.755	22,6
Cetatea-Albă	6.032	104	2.029	17,9
Ismail	4.188	81	1.480	18,8
Tighina	5.292	135	1.983	17,4
Total	19.883	354	7.247	19,18

Sursa: Anuarul statistic al României 1933. Imprimria Națională București 1934, p. 40-45.

Luând în considerație faptul că în anul 1930 numărul populației decedate în sudul Basarabiei era de 19.885 locuitori conform Anuarului statistic al României 39.40 13.40, în comparație cu datele pe toată Basarabia unde numărul morților e de 54,020, numărul de decese era destul de considerabil pentru acea perioadă. Este de menționat că numărul copiilor morți sub 1 an este de asemenea destul de mare pentru acea perioadă. În Tabelul 2.1 sunt date informații generale cu privire la mediul urban și rural împreună. În Tabelele 2.2., vor fi reprezentate datele cu privire la mortalitatea în mediul rural iar în Tabelul 2.3., vor fi date informații la mortalitatea în mediul urban în anul 1930 conform anuarului statistic al României 39.40 13.40.

Tabelul 2.2.2

Numărul persoanelor decedate în Basarabia de sud în 1930, mediul rural

Basarabia	Morți	Născuți - morți	Morți sub 1 an	Proporții la 1000 locuitori:
				Decese
Cahul	4.033	26	1.656	22,8
Cetatea-Albă	5.532	71	1.907	17,6
Ismail	2.906	28	1.109	19,7
Tighina	4.597	187	1.832	17,7
Total	17.068	312	6.504	19,45

Sursa: Anuarul statistic al României 39.40 13.40, Partea a IV-a, Punctul 6, p. 42-43.

După cum se observă în Tabelul 2.2. numărul decedaților în spațiul rural în Basarabia de sud este de 17.068 în comparația cu numărul decedaților în mediul rural din întreaga Basarabie care corespunde cifrei de 47,664 ce demonstrează că numărul decedaților în sudul Basarabiei, la momentul recensământului era destul de mare. Basarabia de sud prezintă un număr mare de decedați în 3 județe: Cetatea Albă, Tighina, Cahul, și numai în județul Ismail numărul de decedați era mai mic.

Tabelul 2.2.3.

Numărul persoanelor decedate în Basarabia de sud în 1930, mediul urban

Basarabia	Morți	Născuți - morți	Morți sub 1 an	Proporții la 1000 locuitori:
				Decese
Cahul	338	8	99	20,6
Cetatea-Albă	500	33	122	21,8
Ismail	1.282	53	371	17,1
Tighina	695	18	151	17,7
Total	2.815	112	743	19,3

Sursa: Anuarul statistic al României 39.40 13.40, Partea a IV-a, Punctul 7, p. 44-45.

După cum se observă din datele prezentate în Tabele 2.2. și 2.3 mortalitatea în mediul rural era cu mult mai mare decât în mediul urban, dacă în mediul rural pentru anul 1930 erau 17.068 morți, pentru mediul urban acest număr este considerabil mai mic – 2.817 în comparație cu aceeași perioadă pe întreaga Basarabie. Din aceasta se poate de evidențiat că populația rurală era mai vulnerabilă la boli și infecții decât populația urbană și de aceea numărul de morți este mai mare decât la populația urbană.

În continuare vom analiza caracteristicile mortalității din anii 1918-1940 pe naționalități. Luând în considerație faptul că nu a fost efectuat un recensământ concret bazat pe date referitoare la mortalitatea populației Basarabiei de sud pe etnii în perioada interbelică, vom efectua o analiză bazată pe factorul aproximativității. În Anuarul Statistic al României 39.40 13.40 este rubrica Populația totală după neamul declarat la 29.XII.1930 în care este redat numărul populației Basarabiei de sud pe etnii, din care vom putea extrage numărul aproximativ al decedaților în acea perioadă pe etnii.

Tabelul 2.2.4.

Populația totală a Basarabiei de sud după neamul declarat la 29. XII. 1930

Nr. d/o	Etnie	Județul Cahul (locuitori)	Județul Cetatea Albă (locuitori)	Județul Ismail (locuitori)	Județul Tighina (locuitori)	Total	%
1.	Români	100.714	62.949	72.020	163.673	399.356	37,32 %
2.	Unguri	21	114	121	72	328	0,03%
3.	Germani	8.644	55.598	983	10.524	75.749	7,08%
4.	Ruși	14.740	58.922	66.987	44.989	185.638	17,35 %
5.	Ruteni (ucraineni)	619	70.095	10.655	9.047	90.416	8,45%
6.	Sârbi, croați, sloveni	9	41	65	64	179	0,02%
7.	Bulgari	28.565	71.227	43.375	19.599	162.766	15,21 %
8.	Cehi, slovaci	247	42	38	24	351	0,03%
9.	Poloni	100	252	270	483	1.105	0,1%
10.	Evrei	4.434	11.390	6.306	16.845	38.975	3,64%
11.	Greci	503	190	601	96	1.390	0,13%
12.	Albanezi	-	2	1.776	2	1.780	0,17%
13.	Armeni	36	407	73	58	574	0,05%

14.	Turci	37	7	387	7	438	0,04%
15.	Găgăuzi	35.299	7.876	15.591	39.345	98.111	9,17%
16.	Țigani	1.466	1.603	460	1.286	4.815	0,45%
17.	Alte neamuri	1.146	339	5.472	320	7.277	0,69%
18.	Nedeclarați	113	122	329	158	722	0,07%
	Total	196.693	341.176	225.509	306.592	1.069.970	100%

Sursa: Anuarul statistic al României, 1939 și 1940, Imprimeria Națională București, 1940.

Luând în vedere numărul total al populației Basarabiei de sud și numărul persoanelor decedate în anul 1930 primim o rată a mortalității de 1,86 % pentru anul 1930.

Tendința generală de descreștere a nivelului mortalității poate fi urmărită inclusiv la nivelul județelor din Basarabia, datele anilor '30 probând o diminuitate a ratei mortalității în județul Cetatea Albă de la 20,3 la 17,9, în Tighina de la 25,3 la 22,1, în timp ce în județul Cahul se observă o creștere ușoară a ratei de mortalitate de la 26,1 la 27,5. În județul Ismail nivelul mortalității generale a staționat.

Tabelul 2.2.5.

Mortalitatea populației Basarabiei de sud (cifre absolute și proporții la 1000 loc.):

Județe	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1939
Cahul	5.142	5.955	4.523	5.959	7.171	5.742	5.697	6.168
	26,1	29,6	22,1	28,3	33,7	26,6	26,0	27,5
Cetatea Albă	6.965	7.037	5.954	7.259	8.207	6.229	6.640	6.781
	20,3	20,2	16,9	20,2	22,7	17,0	18,0	17,9
Ismail	4.311	4.593	3.608	4.271	4.845	4.361	4.258	4.759
	19,1	20,0	15,5	18,0	20,2	18,0	17,4	19,1
Tighina	7.838	8.940	6.820	7.422	11.096	9.278	8.008	7.653
	25,3	28,4	21,3	22,7	33,5	27,8	23,8	22,1
Total	24.256	26.525	20.905	24.911	31.319	25.610	24.603	25.361
	22,7	24,6	19,0	22,3	27,5	22,4	21,3	21,7

Sursa: Mișcarea populației României în anii 1931-1939, Imprimeria Națională, București, 1932-1944.

Ceea ce a constituit cu adevărat «punctul întunecat» al demografiei românești interbelice, a fost problema mortalității infantile și, în special a mortalității copiilor sugaci, de până la un an. În mediul rural, situația era mai gravă, datorându-se, «pe lângă lipsa de îngrijire medicală, unei serii de factori de ordin cultural și economic».

Tabelul 2.2.6.

Mortalitatea infantilă în Basarabia de sud, anii '30 (deces sub 1 an, cifre absolute și proporții la 1000 loc.):

Județe	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1939
Cahul	1.753	2.128	1.967	2.152	2.326	1.768	1.857	1.753
	21,8	20,7	20,6	21,3	24,4	21,4	19,0	21,8
Cetatea Albă	1.946	2.213	2.090	2.345	2.550	1.567	1.916	1.946
	18,1	17,6	18,0	19,4	22,9	16,3	17,0	18,1
Ismail	1.256	1.439	1.192	1.351	1.470	1.107	1.178	1.256
	18,9	17,7	15,5	17,6	20,8	16,3	16,2	18,9
Tighina	2.301	2.865	2.511	2.405	3.209	2.271	2.359	2.301
	18,8	20,3	19,2	17,2	25,0	20,5	17,8	18,8

Total	7.256	8.645	7.760	8.253	9.555	6.713	9.226	7.256
	19,4	19,1	18,3	18,9	23,3	18,6	17,5	19,4

Sursa: Mișcarea populației României în anii 1931-1939, Imprimeria Națională, București, 1932-1944.

Printre cauzele care au determinat o rată înaltă a mortalității infantile în Basarabia interbelică, au fost: vitalitatea slabă moștenită a copiilor, bolile ereditare și cele dobândite în timpul vieții intrauterine, asistența medicală insuficientă, alimentația nesatisfăcătoare și slaba rezistență față de bolile contagioase. Alături de bolile infecțioase și parazitare, de bolile aparatului respirator și celui digestiv, de bolile primei copilării, aorecum obișnuite în acea perioadă, mortalitatea excesivă în basarabia interbelică a fost cauzată inclusiv de o serie de boli sociale – tuberculoza, cancer, plaudism, pelegură, alcoolism etc.

Marius Sturza a constatat faptul că regiunile cele mai fertile din punct de vedere al productivității solului, păreau a fi și cele mai bânuite de tuberculoză, printre acestea fiind și sudul Basarabiei.

Cu ușoare oscilații și diferențe de la an la an «procesul demografic în Basarabia se aseamănă mult cu cel din Vechiul Regat, caracterizat printr-o natalitate puternică, o mortalitate destul de ridicată, permițând totuși o creștere naturală din cele mai favorabile» [12].

Sporul natural al numărului populației în sudul Basarabiei între anii 1918-1940

Sporul natural al populației din sudul Basarabiei în perioada interbelică a cunoscut multe schimbări care au influențat direct toate etniile existente în acest teritoriu în perioada dată de timp.

Contribuția Basarabiei la constituirea noii României interbelice a fost esențială, atât din punct de vedere demografic, precum și din cel al suprafeței teritoriale, fapt ilustrat de datele Tabelului 2.3.1 (vezi mai jos).

Suprafața Basarabiei de sud, în 1923 constituia 7,65 % din teritoriul României interbelice, iar populația acesteia era de circa 6,56% din numărul total al populației României Mari. La recensământul din 29 decembrie 1930, ponderea populației Basarabiei de sud constituia 5,93% din populația totală a României, iar în 1938 - 5,95% din totalul populației României.

Basarabia de sud dispunea, la finele anului 1937, de o suprafață totală de 2.262.200 ha, dintre care terenuri agricole-72,5% sau 1.640.095 ha, fânețe naturale – 0,5% sau 11.311 ha, pășuni – 11,7% sau 264.677 ha, vii – 2,8% sau 63.342 ha, livezi cu pomi – 0,5% sau 11.311 ha, păduri – 1,3% sau 29.409 ha, terenuri neproductive – 5,3% sau 119.897 ha, lacuri și bălți – 5,4% sau 122.158 ha.

Tabelul 2.3.1.

Populația și densitatea locuitorilor Basarabiei de Sud pe județe în perioada 1923-1939

Județe	Suprafața în km ²	Populația județelor la 1923, 29.XII.1930, și 31.XII.1939			Densitatea (locuitori pe km ² .)		
		1923	1930	1939	1923	1930	1939
Cahul	4.482	147.266	196.693	224.254	33	44	50
Cetatea Albă	7.595	374.806	341.176	378.115	49	45	50
Ismail	4.212	228.878	225.509	249.608	54	54	59
Tighina	6.333	314.778	306.592	345.938	50	48	55
Total	22.622	1.065.728	1.069.970	1.197.915	47	47	53

Sursa: Enciu Nicoale, Tradiționalism și modernitate în Basarabia anilor 1918-1940. Vol I.

Populația Basarabiei interbelice. Aspecte demografice, Ed. Lexon-Prim Chișinău, 2013, p. 246.

Sursa: Anuarul statistic al României, 1939 și 1940, Imprimeria națională București, 1940, p. 144.

Sursa: Dicționarul statistic al Basarabiei. Întocmit în baza recensământului populației din anul 1902, corectat prin datele actuale și prin tabelele biourilor de populație centralizate în 1922/1923. Ediție oficială. Tipografia Societății Anonime «Glasul țării», 1923.

Din datele cuprinse în Tabelul 2.9. rezultă că, sub aspect numeric, populația Basarabiei de sud a evoluat, în perioada dintre cele două războaie mondiale, de la 1.065.728 locuitori în 1923, la 1.069.970 în 1930, pentru a ajunge la 1.197.915 locuitori la finele anului 1939. Deși absolut sigure și veridice pot fi considerate doar datele recensământului din 1930, statisticile referitoare la anii 1923 și 1939, fiind estimări ale Directoratului de Statistică al Basarabiei și ale Institutului Central de Statistică din București, ele prezintă totuși, o imagine de ansamblu fidelă a evoluției numărului populației Basarabiei.

Se constată în primul rând, un spor numeric al populației atât pe ansamblul Basarabiei de sud, precum și al fiecărui județ în parte. Excepție în privința dată reprezintă județele Cetatea Albă, Ismail și Tighina, populația cărora s-a redus, pe parcursul perioadei 1923-1930, de la: 374.806 la 341.176 în Cetatea Albă; de la 228.878 la 225.509 în Ismail și de la 314.778 la 306.592 în Tighina. O eventuală explicație a acestui fenomen ar fi, în primul rând, erorile de calcul ale Directoratului de Statistică al Basarabiei pentru anul 1923 și, în rândul al doilea, valul emigrării ce a cuprins în special populația județelor sudice și a celor centrale începând cu anul 1925 și până la declanșarea crizei economice mondiale.

În perioada cuprinsă între recensământul din 1923 și cel din 1930, rata medie anuală de creștere a populației Basarabiei de sud a fost de 0,06%, populația urbană atestând în aceeași perioadă o rată anuală de creștere de 0,3%, iar cea rurală de numai 0,01%.

De la recensământul din 1930 și până la 31 decembrie 1939, populația Basarabiei a sporit cu circa 127.945 locuitori sau cu 11,96%, ceea ce constituie o rată medie anuală de creștere de 1,33%. În perioada anilor 1923-1939 rata medie anuală de creștere a populației Basarabiei de sud a crescut de la 0,06% la 1,33%, comparativ cu anii 1923-1930. Un atare spor impresionant s-a produs, în fond, datorită populației rurale, considerată, în perioada dintre cele două războaie mondiale, drept «granița cantitativă și calitativă a existenței națiunii».

O confirmare a ritmului sporit de creștere a populației Basarabiei de sud în perioada interbelică o constituie densitatea acesteia, care era în 1930 de 47 locuitori pe km² față de media de 61,2 pentru întreaga Românie.

De la recensământul din 28 ianuarie 1897 și în continuare, pe parcursul perioadei interbelice, densitatea populației Basarabiei a sporit continuu, de la 44 locuitori pe km² la finele veacului al XIX-lea, la 58,5 locuitori în anii imediat următori primului război mondial, la 64,5 în 1930, ajungând la 70 locuitori pe km² la finele perioadei cercetate. Se remarcă totuși o distincție netă între județele sudice ale Basarabiei (Cahul, Cetatea Albă, Ismail și Tighina), cu o densitate relativ mică, și cele centrale și nordice (Bălți, Hotin, Lăpușna, Orhei și Soroca), care erau mai dens populate. Situația dată făcea ca, din punctul de vedere al suprafețelor agricole ce reveneau pe cap de locuitor agricol, cele două mari regiuni agro-geografice ale Basarabiei să prezinte diferențieri notabile. Astfel, la data de 29 decembrie 1930, în regiunea agro-geografică a Basarabiei de sud reveneau 2,11 ha agricole pe cap de locuitor, în timp ce în regiunea Basarabiei de Nord doar 1,12 ha, media pe întreaga Românie la acest indice fiind de 1,34 ha.

Următorul tabel indică, pentru fiecare provincie, numărul mediu de locuitori ce revenea fiecărei unități administrative: județ, plasă, oraș și sat.

Tabelul 2.3.2.

Numărul mediu al locuitorilor pe unități administrative la recensământul din 29 decembrie 1930.

Provincii	Numărul mediu al locuitorilor pe:			
	Județe (populație totală)	Plase (populație rurală)	Orașe	Sate
România	254.266	44.785	21.117	949
Olenia	303.878	60.054	12.387	661
Muntenia	335.692	52.414	39.040	874
Dobrogea	202.833	41.197	10.743	852
Moldova	186.731	48.317	20.394	646
Basarabia	318.157	67.386	21.771	1.382

Bucovina	170.705	39.162	15.128	1.838
Transilvania	201.105	31.788	15.167	1.429
Banat	313.840	36.809	24.075	1.315
Crișana-Maramureș	347.561	34.858	34.349	1.224

Sursa: Enciu Nicolae, *Basarabia în anii 1918-1940. Evoluție demografică și economică, Chișinău, 1998, p. 14.*

Populația Basarabiei, care la recensământul din 1930 număra 2.863.409 locuitori, era organizată în 9 județe, 37 plase, 17 orașe și 1.847 sate. Față de media populației unui județ în întreaga Românie de 254.266 locuitori, cea a Basarabiei constituia 318.157 persoane. De asemenea, Basarabia se remarcă printr-un număr mediu extrem de mare al locuitorilor ce reveneau unei plase (67.386 locuitori față de media de 44.785 pentru România). În fine, în privința satelor se remarcă deosebirea categorică ce exista între localitățile din Vechiul Regat și cele din noile provincii. În timp ce în Vechiul Regat satele aveau o mărime medie de aproximativ 700 locuitori, în noile provincii mărimea medie a satelor era de 1.400 locuitori.

Această situație, precum menționa dr. S. Manuilă, caracteriza pe de-a-ntregul viața satelor acestei provincii, care era mai stabilă și mai încheată decât cea a satelor din Vechiul Regat.

Dacă e să repartizăm fiecare etnie în parte și cum a evoluat sporul său natural în sudul Basarabiei în perioada interbelică, ar fi binevenită o analiză a structurii etnice și confesionale a populației sudului Basarabiei, deoarece aceste criterii joacă un rol important pentru sporul natural din acea perioadă.

În pofida unei deliberate politici de deznaționalizare și de rusificare, practicate în Basarabia de sud de către țarism pe parcursul perioadei 1812-1917, cu un succes relativ în rândul unei părți a boierimii autohtone [14], populația Basarabiei de sud și, în primul rând, cea din mediul rural, a reușit să-și păstreze un pronunțat caracter românesc. Precum învederau, autorii unui studiu colectiv de istorie a Basarabiei, «nici silniciile administrative, nici vexațiunile din școli și nici prigoana sălbatică și necreștină, abătută asupra Basarabiei, nu au dus la țelurile urmărite de ruși, așa că anul Unirii găsește intactă omogenitatea poporului românesc...» [15] Totuși, unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei a adus, pe lângă populația majoritară de naționalitate română, și populații de alte origini etnice, producând o anumită modificare, neesențială, a aspectului etnic al noii României interbelice [16].

În Basarabia de sud, politica de colonizare cu elemente eterogene a afectat în primul rând populația urbană, urmărindu-se prin aceasta scopul atribuirii «țiparului rusesc unei provincii românești [17]». Potrivit datelor recensământului din 1930, din totalul de 1.069.970 de locuitori din Basarabia de sud, românii moldoveni constituiau doar 399.356 de locuitori sau 37,32%, restul populației fiind compus dintr-o veritabilă «macedonie de populații [18]».

Profesorul Șt. Ciobanu avea să remarce, la 1925, că «dacă cineva ar voi să-și facă o idee oarecare asupra populației Basarabiei după orașele ei, ar cădea în cele mai cumplite greșeli», deoarece «orașele Baarabiei nu sunt emanația naturală a satelor din jurul lor, expresiunea logică a vieții locuitorilor din Basarabia cu alte forme sociale și economice, dar cu același suflet, cu aceeași limbă, cu aceleași datini și obiceiuri». Din aceste considerente, numitul autor concluziona că «orașele Basarabiei sunt cu desăvârșire străine sufletului poporului românesc dintre Prut și Nistru» [18].

Deși într-o măsură mai redusă, schimbări importante s-au produs și în aspectul etnic al satelor moldovenești din Basarabia. Dacă în momentul anexării de către Rusia imperială populația Basarabiei, care era predominant agricolă, număra circa 491.500 locuitori, dintre care 420.000 sau 86,0% erau români, atunci deja în 1835 proporția acestora a fost redusă la 75,0% din total, pentru a deține, în 1918, 72,0% din totalul populației rurale și doar 67,0% din totalul general al populației [19]. Aspectul etnic al populației rurale în preajma Unirii din 27 martie/9 aprilie 1918, este prezentat în Tabelul 2.11. [20]:

Tabelul 2.3.4.

Aspectul etnic al populației rurale din Basarabia de sud în anul 1918

Nr.	Județele	Total sate	Numărul satelor în care majoritatea o constituie								
			Românii-moldoveni	Ucrainenii	Sate mixte (moldo-)	Evreii	Velicoruișii	Germanii	Țigarii	Bulgarii	Găgăuzii
1.	Cetatea Albă	187	23	52	31		8		43	20	5
2.	Ismail	200	97	25	40		9	8		12	9
3.	Tighina	165	74	26	26		4	14		10	11

Sursa: Enciu Nicolae, *Basarabia în anii 1918-1940. Evoluție demografică și economică*, Chișinău, 1998. p. 137.

Așadar, din totalul de 1.538 de sate, 884 erau populate de moldoveni, 316 – de ucraineni, 49 – de țigani, 42 – de bulgari, 27 – de ruși, câte 25 de sate de germani și găgăuzi și 16 colonii evreiești. În plus, existau 159 de sate în care în unele dintre ele majoritatea o constituiau moldovenii, în altele ucrainenii și o altă categorie de sate în care nici moldovenii, nici ucrainenii nu dețineau majoritatea, toate aceste sate fiind incluse la rubrica «sate mixte».

Prezența mai importantă a elementului rutean în Basarabia datorată unui fenomen de interferență reciprocă româno-ucraineană, deoarece dincolo de Nistru se afla, în acea perioadă, o numeroasă populație moldovenească. Precum menționa cunoscutul autor al lucrării «Basarabia în secolul al XIX-lea» Z. Arbore, «neâncăpând în cadrul teritoriului dintre Prut și Nistru, în curgerea secolului XIX, neamul nostru a fost nevoit să-și reverse prososul populației dincolo de Nistru. Astfel, după statisticile oficiale rusești (N. Troinițki) în guvernămintele Volin, Ekaterinoslav, Podolia, Herson, locuiesc peste 600.000 moldoveni-basarabeni» [3].

În ceea ce privește numărul ocuitorilor transnistreni și al românilor din cuprinsul Rusiei, cu toate că statisticile oficiale prezintă situații adeseori controversate, estimările demografice făcute pe baza datelor statistice, a unui bogat material cartografic – hărți etnografice și topografice germane și rusești, – a datelor anualelor administrative și economice ale guberniilor Rusiei, a materialului adunat de zemstve, conturează un tablou concludent. Potrivit cifrelor oficiale, situația numerică a românilor pe gubernii se prezenta în felul în care este indicat în Tabelul 2.3.5.

Tabelul 2.3.5.

Situația numerică a românilor pe gubernii

Guberniile	Anii 1897-1900	Anul 1917
Herson	271.970	4.953
Podolia	120.000	532.416
Ekaterinoslav	8.500	11.813
Taurida (Crimeea)	2.900	4.015
Total	403.370	548.244

Sursa: I. S. Nistor, *Istoria românilor din Transnistria: organizarea, cultura și jertfa lor*, Galați, 1995, p. 36.

În realitate, numărul românilor – după aprecierile lui Șt. Ciobanu – fără cei din Caucaz și regiunea Mării Negre, trebuie să fi fost de peste 800.000 [18]. V. Harea stabilește că la începutul secolului al XX-lea numărul românilor-transnistreni era de 650.000 [21]. S. Dragomir consideră că în 1917, peste Nistru trăiau 800.000 de români [22]. Alexis Nour fixează pentru 1915 numărul lor la 1.000.000, pentru ca în 1941 N. Smochină să conchidă că cifra depășește 1.200.000, apreciere confirmată și de recensămintele bisericii și situațiile statistice [23]. De notat că

acțiunea de rusificare a populației românești din Transnistria și a denumirilor localităților românești s-a produs cu o intensitate și intransigență deosebită. Astfel, Pârâta devine între timp Pererita, Valea Hoțului – Valeagoțulovo, Jugaștri – Giugastrovo, Racul – Raculovo, Culmea – Culni, Tocila- Tocilovo, Pietroasa – Ketrosi, Movilău – Moghilev etc [24].

Potrivit aceluiași izvoare oficiale rusești, județele Basarabiei de sud erau populate, în afară de populația autohtonă românească, și de etnii minoritare. Astfel, tabloul arăta:

- în jud. Tighina – 52,8% români, 13,36% ruși, 8,44% evrei, 18,4% bulgari;
- în jud. Cetatea Albă – 42,0% bulgari, 40,0% români, 16,0% germani;
- în jud. Ismail – 44,55% români.

Prin urmare, dreptul etnic, precum și cel istoric al neamului românesc asupra Basarabiei sunt incontestabile. Privit pe ansamblul Basarabiei, românii locuiau pe întreg teritoriul acesteia, constituind majoritatea absolută a populației, chiar dincolo de Nistru. Centrul Basarabiei era populat compact de români, alături de care conviețuiau ruși, ruteni, evrei, în special în orașul Chișinău. Nordul Basarabiei, în afară de români, era populat de un număr apreciabil de ruteni și, într-o măsură mai mică, de ruși, Cernăuți și Bălți. În sfârșit, sudul Basarabiei era populat, pe lângă români, în județele Cahul, Cetatea Albă, Ismail, Tighina, într-o proporție aproape egală, de ruteni, bulgari, germani, turci, ruși, etc [25].

1. *Arhiva Națională a Republicii Moldova*, Fond 211/17, inventar 2, dosarele 492, 493, 509, 510, 511, 528; Fond 211/18, inventar 2, dosarul 501. p. 254-287, p.1-39, p.71-208, p. 86-191, p. 1-93, p.94-199, p.1-110, p. 111-189, p. 48-54.
2. *Arhiva Națională a Republicii Moldova*, Fond 211/17, inventar 2, dosarul 493; Fond 211/18, inventar 2, dosarele 524-526.
3. *D.S.* , 1919, 27 decembrie, p. 130
4. *Arhiva Națională a Republicii Moldova*, Fond 211/17, inventar 2, dosarul 528; Fond 211/18, inventar 2, dosarul 672.
5. Popescu Nicolae, *Bucovina Istorică, Evoluție Geopolitică și demografică, Articol, 2010.* //http://foaienationala.ro/bucovina-istoricaevoluti.html//
6. Popa Ștefan, *Rușii. Istoria culturii și civilizației*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000, p. 200.
7. Kușnir Viaceslav, *Cultura tradițională a ucrainenilor din Dobrogea și Basarabia*, Ed. Hermes, Odessa, 2002, p. 33-35
8. N. Cușa, *Macedoromânii pe văile istoriei*, Ed. Europolis, Constanța, 1990, p. 94-96.
9. Bărbuleanu C., *Monografia orașului Babadag*, Ed. Charme-Scott, 1998, p. 314.
10. «Ararat», nr. 1/15 februarie 2000, p. 6.
11. Ipatiov Filip, *Rușii lipoveni din România*, PUC, Cluj, 2001, p. 184
12. Enciu Nicolae, *Basarabia în anii 1918-1940. Evoluție demografică și economică*. Chișinău, 1998. p. 18-19
13. *Anuarul statistic al României, 1937 și 1938*, Imprimeria Națională București, 1939, p. 51-55.
14. *Dezbaterile Senatului*, 1919, 27 decembrie, p. 130.
15. A.S.B. , FOND Ministerul de Interne. Direcția Administrației de Stat, II/1941, f.3p. 3
16. Șandru D., *Populația rurală a României între cele două războaie mondiale*, Iași, 1980, p. 44, 53; A.S.B., fond Dr. Sabin Manuilă, X/101/1933, f. 2, p. 2.
17. Simionescu I., *Orașe din România*, Ed. a II-a, rev. și ad., București, 1929, p. 102.
18. Ciobanu Șt., *Românii de peste Nistru, în Școala Basarabiei Chișinău, Editura Comisiunii monumentelor istorice*, Secția din Basarabia, 1925, p. 76
19. *Dicționarul statistic al Basarabiei: Întocmit pe baza recensământului din anul 1902, corectat prin datele actuale, statistice ale primăriilor și prin tabelele birourilor de populație centralizate în 1922/1923*. Ediție oficială. Tipografia societății anonime «Glasul țării», București, 1923. p. 220
20. *Статистические сведения (Количество населения в Бессарабской губернии. Распределение населения по национальностям и волостям. Число библиотек, читателей и*

пр.) под. Ред. Н. А. Поповского, Chişinău, 1917, p. 33-40.

21. Harea V., *Numărul românilor transnistreni, în Tribuna românilor transnistriani, An. I, 1927*, nr. 2, p. 8-9;

22. Dragomir S., *Românii din Rusia (VII), în Dreptatea*, 1991, 13 februarie p.1

23. *Basarabia*, 1941, An. 1, nr. 38, p. 3; V. Netea, *Transnistria*, Bucureşti, 1943, p. 78; E. Diaconescu, *Românii din Răsărit*, Transnistria, Iaşi, 1942, p. 189.

24. Pliin P. Şt., *Transnistria şi Ucraina*, Bucureşti, 1941, p. 28

25. A.S.B., fond Dr. Manuilă Sabin, X/42/1930, f.1. p1

Шевчук А. Исторические особенности этно-демографического формирования населения Юга Бессарабии по национальностям в 1918-1940 гг.

В статье анализируются исторические особенности этно-демографического формирования на Юге Бессарабии национальностей в 1918-1940 гг. Анализ основан на переписи населения 1923 и 1930 г. и некоторых данных, собранных из различных исторических источников, охватывающих период с 1918 по 1940 гг. Отмечено, что земельная реформа в первые годы не могла помочь быстрому развитию государства и региона в частности. Установлено, что в 1918 и даже 1919 г. были отмечены последствиями мировой войны, которые обусловили низкую рождаемость по сравнению с довоенным периодом и избыточную смертность.

Ключевые слова: Румыния, Бессарабия, население, статистика, рождение, этническая принадлежность, демография.

Shevchuk A. Historical peculiarities of ethno-demographic formation of the population of southern Bessarabia in the nationalities in 1918-1940.

In this article are analyzed the historical peculiarities of the formation of the ethno-demographic population in southern Bessarabia on Nationalities in the years 1918-1940. The analysis is based on the population census of 1923 and 1930 and some data gathered from various historical sources covering the period from 1918 to 1940 in the studied area. It was noted that the land reform could not help really in the early years to the rapid development of the state and the region in particular. It is worth mentioning that, demographically, 1918 and even 1919 have been marked by the consequences of World War manifested in a significantly reduced birth rate compared to the prewar period and in excess mortality.

Key words: Romania, Bessarabia, population, statistics, birth, ethnicity, demography.